

Pääministeri Matti Vanhanen Järvenpään lukiossa: Väli vuosi vai ei?

(muutosvarauksin)

Hyvät kuulijat,

Suvivirsi kaikuu pian taas kouluissa kautta maan. Kesällä vietetään lomaa, mutta monella lukiolaisille on myös mahdollisuus työskennellä ja miettiä tulevia opiskeluvaihtoehtoja.

Suomalainen aloittaa koulunkäyntinsä 7-vuotiaana. Yhä useammalla aherrus on alkanut jo vuotta aikaisemmin: ylpeänä esikoululaisena, suurin odotuksin. Suomalainen lapsi aloittaa koulutiensä kuitenkin eurooppalaisia ikätovereitaan myöhemmin. Esimerkiksi Ranskassa esikouluopetus alkaa jo nelivuotiaana.

Perusopetuksen päättäneestä ikäluokasta yli 90 prosenttia jatkaa opintojaan välittömästi ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa. Tämä on kansainvälisestikin vertailtuna hyvä saavutus. Koulutuspolku toimii niin kuin sen pitääkin, katkeamatta.

Toisen asteen eli ammatillisen koulutuksen tai lukiokoulutuksen jälkeen liian monen nuoren koulutuspolku kuitenkin katkeaa tai taukoaa - joko omasta tahdosta tai tahtomatta. Syitä on useita: osa toisen asteen päättäneistä haluaa pitää "tuumausvuoden" ja pohtia tulevia valintojaan, osa ei pääse haluamalleen koulutuslalle ja opiskelupaikkaan.

Suomalaiset aloittavat korkeakoulutuksen keskimäärin 22-vuotiaana, kaksi vuotta myöhemmin kuin OECD-maissa keskimäärin. Suomalaiset ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijat pitävät keskimäärin kolme väli vuotta ennen opintojen aloittamista. Mielestäni korkeakoulutus aloitetaan sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta aivan liian myöhään.

Tie ensimmäisestä koulupäivästä korkeakoulututkinnon suorittamiseen on siis suomalaiselle nuorelle pitkä, yli 2 vuotta pidempi kuin eurooppalaisten ikätovereiden. Suomessa ammattikorkeakoulututkinto suoritetaan keskimäärin 26-vuotiaana ja yliopistotutkinto 28-vuotiaana. Esimerkiksi Espanjassa alempi korkeakoulututkinto, jollainen meidän AMK-tutkintomme on, suoritetaan keskimäärin 20-vuotiaana ja yliopistotutkinto 22-vuotiaana, kun meillä vasta aloitetaan 22-vuotiaana. Tätä ei voi pitää hyväksyttävänä!

Kansainvälisissä vertailuissa yhtenä suomalaisen koulutusjärjestelmän ongelmana on pidetty sitä, että kouluasteelta toiselle siirrytään liian hitaasti. Mieleeni on jäänyt eräs kommentti Helsingin Sanomien keskustelupalstalta. "Nyt on jo neljäs väli vuosi meneillään, eikä vielä kukaan opinnot nappaa. Kauankohan vielä tarvitsee odottaa motivaatiota?"

Viranomaisia ja poliitikkoja arvostellaan usein opiskelijoiden ajamisesta "koulutusputkeen" ja pakottamisesta "väärin valintoihin". Mielestäni nuoren kannattaa hakeutua

opiskelemaan heti toisen asteen jälkeen. Keväällä opiskelujen jatkaminen voi tuntua vielä kaukaiselta, mutta syksyllä se voisi jo maistua. Korkeakoulutkaan eivät voi ottaa kaikkia hakijoita opiskelemaan, joten opiskelemaan pääsykään ei ole itsestään selvää.

Monelle välivuosi tarkoittaa armeijan tai siviilipalveluksen suorittamista, opiskelua kansanopistossa, avoimessa ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa, töitä tai harjoittelua kotimaassa tai ulkomailla. Oli syy välivuoden pitämiseen mikä tahansa, välivuoden voi siis käyttää myös hyödyllisesti.

Hyvät kuulijat,

Hallitus haluaa tukea ylioppilaiden siirtymistä korkeakoulutukseen ilman viivytyksiä. Opetusministeriö ja yliopistot ovat sopineet tavoitteesta, jonka mukaan noin puolet tänä vuonna yliopistoissa aloittavista olisivat saman vuoden tai edellisen syksyn ylioppilaita. Tavoitteeseen on pyritty jo usean vuoden ajan, mutta tavoite on vielä saavuttamatta ja jäänee vielä tämänkin vuoden osalta saavuttamatta. Yksi syy on se, uudet ylioppilaat eivät hakeudu välittömästi yliopisto-opintoihin.

Jatko-opintoja suunnittelevat uudet ylioppilaat ovat haastavassa tilanteessa, sillä heidän tulisi jo ylioppilaskirjoitusten aikaan tai heti niiden jälkeen valmistautua tuleviin korkeakoulujen pääsykokeisiin. Uusien ylioppilaiden tietä on tasoitettu joissakin yliopistojen valinnoissa ns. lisäpisteillä. Myös eri vuosina suoritettuja ylioppilastutkintoja on arvosteltu ja painotettu eri tavoin.

Yliopistojen vakiintuneita käytäntöjä joudutaan kuitenkin muuttamaan. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen viime syksynä tekemän yllättävän päätöksen mukaan ylioppilaita ei voidakaan enää jakaa eri ryhmiin ja pisteyttää eri tavoin eri vuosina suoritettujen ylioppilastutkintojen perusteella. Hän totesi, että myös uusille ylioppilaille annettavat lisäpisteet ovat ongelmallisia. Tulevissa opiskelijavalinnoissa uusia ylioppilaita ei siis enää hallituksen toivomalla tavalla "suosita". Opiskelijavalintojen kehittämisen haasteena onkin nyt, miten valintoja voidaan kehittää sellaiseksi, että uudet ylioppilaat olisivat samalla viivalla niiden hakijoiden kanssa, jotka ovat jo vuosia prepanneet kokeita varten.

Hakijoita voitaisiin kohdella tasa-arvoisemmin esimerkiksi kehittämällä aineistopohjaisia ja soveltuvuutta mittaavia pääsykokeita, tarkistamalla haku- ja pääsykoeaikatauluja ja mitoittamalla luettavaa kirjallisuutta siten, että myös samana keväänä toisen asteen päättäneiden olisi mahdollista menestyä pääsykokeissa. Uusien ylioppilaiden kannalta olisi hyödyllistä, mikäli ylioppilastutkintotodistusta, esimerkiksi ainereaalina, hyödynnettäisiin entistä tehokkaammin. Keinoja on pohdittava yhdessä yliopistojen kanssa.

Korkeakoulujen valtakunnallisten yhteishakujen kehittäminen on osa opiskelijavalintojen kokonaisuuden kehittämistä. Sähköisten palvelujen rakentaminen tuo korkeakoulujen koulutustarjontaa myös entistä paremmin näkyville. Korkeakoulujen hakuajataulut ja hakumenettelyt yhtenäistyvät. Tämän vuoden syksystä lähtien korkeakouluihin voidaan hakea sähköisellä hakulomakkeella, sillä myös yliopistojen sähköinen hakujärjestelmä on käytössä syksyn 2008 valinnoista alkaen. Yliopistojen yhteishaku järjestetään ensimmäistä kertaa keväällä 2009.

Hyvät lukiolaiset,

Työllisyystilanne Suomessa on viime vuosina kohentunut. Työikään tulevan ikäluokan koko on ollut jo vuodesta 2005 alkaen pienempi kuin sieltä poistuvan ikäluokan. Suomalaiset työmarkkinat ovat tällaisessa tilanteessa ensimmäistä kertaa sotien jälkeen. Väestön ikääntyminen edellyttää jatkossakin toimia koulutusjärjestelmän tehostamiseksi: koulutusasteelta toiselle siirtymisen nopeuttamiseksi ja opintoaikojen lyhentämiseksi.

Työelämä muuttuu nopeasti seuraavien vuosikymmenten aikana. Koulutuksen on oltava riittävän laaja-alaista muuttuviin olosuhteisiin. Teidän, hyvät opiskelijat, toivotaan olevan työelämässä mahdollisimman kauan. Joudutte päivittämään tietotaitoanne, joten koulutuksen tulee innostaa jatkuvaan oppimiseen, mutta aikaa on myös oltava muuhunkin – kuten ystäville ja harrastuksille.

Järvenpään lähiseudulla sijaitsee useita laadukkaita yliopistoja ja ammattikorkeakouluja - mahdollisia jatko-opiskelupaikkoja, mutta niitä löytyy myös kautta koko maan. Maksuton koulutusjärjestelmämme sekä alueellinen koulutusverkkomme ovat olleet avainasemassa tiellä Pisa-menestykseen ja suomalaisten nuorten korkeaan koulutustasoon.

Hyvät kuulijat,

Toivotan teille kaikille hyvää kesää ja menestystä opintoihin!

<http://www.vnk.fi/ajankohtaista/puheet/puhe/fi.jsp?toid=4949&c=1&moid=6117&oid=228227>